

Kerkelijke uitvaart (4): liturgische vormen van kerkelijk afscheid

Nadat ik de eerste keer de betekenis van een kerkelijke uitvaart heb beschreven als afscheid van de geloofsgemeenschap, en het vervolgens heb gehad over een kerkelijke uitvaart in en vanuit het kerkgebouw en buiten het kerkgebouw, wil ik het nu hebben over de vorm waarin we al naargelang de plaats kerkelijk afscheid nemen van een overledene.

Het meest onderscheidend element van een kerkelijke uitvaart is de zogenaamde absoute. Dit ritueel bestaat uit de besprenkeling van de baar met wijwater en de bewieroking ervan. De besprenkeling herinnert aan het doopsel waardoor een mens nog vóór deze stierf al met Christus gestorven en verrezen is, dat wil zeggen gestorven aan alles wat ons van God scheidt en verrezen uit alles wat ten dode gedoemd is. Bewieroking duidt aan dat dit concrete leven een zuivere offergave voor God is, een geschenk voor zijn eeuwigheid. De welriekende wierook verdrijft daarom ook alles wat riekt naar de dood. Dit ritueel kan worden uitgebreid met het tekenen van de baar met het kruis dat op de kist ligt. In dit ritueel nemen we afscheid van deze concrete mens in de zin van het woord absolvere, wat 'losmaken' betekent en tegelijkertijd ook 'loslaten'. We maken de overledenen los van het aardse en vergankelijke en we laten de overledene los om hem toe te vertrouwen aan de hand van de levende God.

De absoute is echter het tweede element van een kerkelijke uitvaart. Daaraan vooraf gaat de lezing uit de heilige Schrift en de overweging, waarin dit Schriftwoord in samenhang wordt gebracht met het leven van de overledene.

Deze beide elementen bepalen het kerkelijke afscheid van de overledene. Daarnaast is een prachtig ritueel aan het begin van een afscheidsviering het ontsteken van kaarsen rond de baar aan de paaskaars, symbool van de Verrezen Heer. En tenslotte is er als vierde betekenisvolle element ook de liturgische kleur van het gewaad van de voorganger, namelijk paars of, vaak in de paastijd, wit.

Al deze vier elementen kunnen een plaats hebben in een uitvaart die de vorm heeft van een eucharistieviering of een viering van woord en gebed. Als de viering in een kerkgebouw of een kapel plaats heeft dan kunnen alle elementen onverkort een plaats krijgen. In een aula echter wordt vaak het gebruik van wierook niet toegestaan en is er niet altijd een paaskaars voorhanden. Soms moet ook wijwatersvat en -kwast worden meegebracht.

Over overige elementen waarmee de afscheidsviering kan worden opgebouwd schrijf ik de volgende keer.

Pastor Huub Flohr